

## Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ oktobar 2013.



Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da donesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama [www.zeneucrnom.org](http://www.zeneucrnom.org)

Uredništvo

# Sadržaj

## Žene u crnom i Rezolucija 1325

Nedovoljni pomaci	3
Srbija i Rezolucija	5

## Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Ravnodušnost za zločine u Lovasu	5
Da ne zaboravimo zločin u Sjeverinu	7
Tišina koja para uši	8
Manifest protiv fašizma	10
U Kući slobodne misli	12
Žene u izgradnji mira	12
Stros-Kan iz Srbije van	13
Licemerje države podstiče nasilje	14
Debate sredom u prostorijama Žena u crnom	14
Dvadeset godina Medike	16

## Iskustva drugih

Iskopavanju se ne vidi kraj	17
Žrtve: Hag s Meronom na čelu gubi vjerodostojnost	18
Perović i Mesić: Među zvaničnicima vlada neiskreni antifašizam	21
Dajte Nobelovu nagradu Lampeduzi	22

# Žene u crnom i Rezolucija 1325



## Nedovoljni pomaci

Srbija je u primeni Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN o ženama, miru i bezbednosti ostvarila napredak na planu politika i institucija ali još mora da radi na ostvarivanju ciljeva iz tog dokumenta, ocenjeno je 10. oktobra na skupu o nezavisnom izveštavanju o primeni te rezolucije. Do sada je samo trećina članica UN, uključujući Srbiju, usvojila nacionalne akcione planove (NAP) za primenu ove rezolucije koja je usvojena pre 13 godina, rečeno je na konferenciji u Skupštini Srbije koju je organizovao Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP).

Na konferenciji o "Nezavisnom praćenju, izveštavanju i sprovođenju NAP za primenu Rezolucije 1325 - Žene, mir i bezbednost u Srbiji" predstavljeni su nalazi BCBP-a o rezultatima primene NAP-a i nevladine organizacije Žene u crnom iz ugla ostvarivanja ciljeva Rezolucije.

Direktorka BCBP Sonja Stojanović Gajić rekla je da o NAP-u o periodu 2010-2015. "ne treba da se raspravlja samo u institucionalnom smislu i na osnovu indikatora, već treba iskoristiti priliku da se sada, kada smo na pola puta (primene NAP-a), vidi šta smo to dobro uradili i šta još može da se popravi".

Ona je rekla da je Srbija druga država u regionu, posle BiH usvojila nacionalni akcioni plan za Rezoluciju 1325, da je to sada učinila i Makedonija, dok Albanija i Crna Gora razmišljaju da li da aktivnosti predvide kroz strategije za rodnu ravnopravnost ili kroz zaseban plan.

Prema njenim rečima, Srbija se u svom planu jedina usredsredila na sektor bezbednosti, dok je u BiH i Makedoniji pitanje učešća žena formulisano šire kao učešće u odlučivanju o pitanjima bezbednosti, spoljne politike i mira.

Predstavnica Agencija UN za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) u Srbiji Asja Varbanova rekla je da je od usvajanja Rezolucije 1325 u oktobru 2000. godine samo 39 članica UN, odnosno manje od trećine, usvojilo nacionalne akcione planove za sprovođenje te rezolucije. Ona je ocenila da primena ciljeva Rezolucije mora da se pojača.

Koordinatorica Ženske parlamentarne mreže koja okuplja poslanice različitih stranaka u Skupštini Srbije Biljana Hasanović Korać je rekla da je cilj te mreže da se žene uključe sve sfere života, uključujući rešavanje konflikata i mirovne pregovore.

Predstavnica organizacije Žene u crnom Gordana Subotić je rekla da dve i po godine od sprovođenja NAP-a nema pomaka u ostvarivanju ciljeva Rezolucije 1325 u Srbiji i da je plan sužen na sektor bezbednosti. "Prema naših 15 indikatora nije bilo dostignuća", rekla je ona.



Subotićeva je ocenila da je NAP donet zbog pridruživanja EU i "reklamiranja" na međunarodnim skupovima, a ne da bi se rešili suštinski problemi.

Podsetila je i na problem zaštite žena u sukobima navodeći da su žene bile namerne mete u ratovima u bivšoj Jugoslaviji, a ukazala je i na izostanak aktivnosti predviđenih za ovu godinu za utvrđivanje problema i potreba žena izbeglica u Srbiji.

Ona je, takođe, navela da su u Srbiji donete samo četiri presude za ratni zločin silovanja tokom sukoba na prostoru bivše Jugoslavije, dok je, prema nekim procenama, u BiH silovano između 20.000 i 50.000 žena.

Stav je Žena u crnom da NAP i ciljevi Rezolucije 1325 nisu prevedeni u praksu i nisu izašli iz institucija koje su nosioci aktivnosti NAP-a. Što se tiče aktivnosti one se svode na edukaciju, prebrajanje žena u sektoru bezbednosti i sastanke čiju uspešnost ne možemo izmeriti jer nisu transparentni. Prema rezultatima monitoringa Žena u crnom Srbija nije „obezbedila najmanje 30% žena u pregovaračkim timovima do 2013. godine“, nema „obezbeđivanja i finansiranja programa za posebne potrebe žena i devojaka, posebno među izbeglicama i interno raseljenim licima do kraja 2013. godine“. Osim toga, NAP se ne bavi tranzicionom pravdom, ne bavi se reparacijama žrtvama silovanja i drugih rodno zasnovanih zločina protiv žena za vreme rata u bivšoj Jugoslaviji, rekla je Subotić.

Ona smatra da dostignuća u sprovođenju NAP-a u Srbiji nije bilo. Predlaže uključivanje organizacija civilnog društva i ženskih organizacija civilnog društva u suštinsku reviziju NAP-a i njihovo uključivanje u sprovođenje aktivnosti NAP-a. Pri tome je najveći izazov ispunjenje pravih ciljeva Rezolucije 1325 a ne forme, sprečavanje instrumentalizacije, militarizacije i izopačenja Rezolucije 1325 te finansiranje sprovođenja Rezolucije.

Istraživačica BCBP-a Maja Bjeloš je ocenila da su ostvareni pomaci u primeni NAP-a pošto su osnovana gotova sva tela predviđena tim planom.

Bjeloševa je, takođe, navela da je uveden rodno osetljiv jezik u službe bezbednosti i da su ukinute i ublažene kvote za upis žena na kriminalističku i vojnu akademiju.

Staša Zajović, koordinatorka Žena u crnom primetila je da nalazi kazuju da sve aktivistkinje i istraživačice u Srbiji odbijaju tradicionalni militaristički koncept bezbednosti. Poverenje u vojsku i policiju je najmanje od 2005. godine. Dolaskom nove vlasti jača klima straha među svim kategorijama žena, rekla je.

Zajović smatra da država Srbija nema osnovni atribut države, monopol na primenu sile, jer su još uvek značajne razne paravojne snage. To dokazuje argumentom da je država iskazala nemoć pred takvim grupama kad je zabranila Paradu ponosa i 2013. Kaže Zajović da je Srbija samo deklarativno na evropskom putu, jer jedina u regiji nije potpisala Konvenciju o zabrani kasetne municije, sporazum država članica Ujedinjenih nacija o prodaji svih vrsta oružja



na svetskom nivou i nema zakon o privatnim službama bezbednosti. Osim toga, evropsku orijentaciju Srbije demantuje i zvaničan, indiferentan odnos prema zločinu u Srebrenici 1995. iako je van razumne sumnje dokazano da je Srbija učestvovala u genocidu u Srebrenici.

## Srbija i Rezolucija

U Misiji Kanade pri UN Gordana Subotić iz Žena u crnom je 31. oktobra predstavila izveštaj o sprovođenju Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN u Srbiji. Koautori monitoringa osim Žena u crnom su Fond za humanitarno pravo, Beogradski centar za bezbednosnu politiku i Autonomni ženski centar. Ona je govorila o programima reintegracije i rehabilitacije učesnika i učesnica u oružanim sukobima, seksualnom i rodno zasnovanom nasilju za vreme ratova u bivšoj Jugoslaviji, reparacijama žrtvama seksualnih zločina, presudama i femicidu, zakonima koji štite žene i njihovoj primeni u Srbiji.

# II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti



## Ravnodušnost za zločine u Lovasu

Dana 18. oktobra aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom su prisustvovali komemoraciji i obeležavanju godišnjice zločina u Lovasu – ubistvu 70 hrvatskih civila 1991.

Osam aktivistkinja i aktivista Žena u crnom iz Beograda - Staša, Ljilja, Barči, Borka, Mara, Violeta, Goran, Miloš posetila je ovo slavonsko selo. Najpre su položile/i cvetnu suzu sa natpisom „Nikada nećemo zaboraviti zločine u Lovasu“ na minskom polju, jednom od mesta u selu gde su ubijani hrvatski civili.

Na minskom polju su upoznale Ginu koja je preživela i koja im je rekla: „Šešeljevci su nam rekli da je to osveta za Jasenovac. U Jasenovcu su ubijale ustaše, a ja nemam nikakve veze sa njima.“

Gina se vraćala u Vukovar da protestuje protiv natpisa na ćirilici. To je pokazalo da se atmosfera za više od dve decenije nije promenila. Rekla je da joj ne smeta ćirilica kao pismo, ali joj smeta što se ćirilicom piše „Ovo je Srbija“ na onim mestima u Vukovaru gde su ljudi ubijani.

Dok su odlazile/i u centar sela, kako bi na spomenik stradalima položile/i drugu cvetnu suzu, Gina im je rekla da danas neki drugi ljudi pate, kao Palestinci i Kurdi. „Nema veze što ih ne poznajem, ali mi ih je žao. Ja bih bila spremna da preuzmem patnju na sebe, samo da više ne bude rata“, rekla je. Mala grupa žena je pevala crkvenu pesmu.

Posle polaganja treće suze na groblju, na kome su iz masovne grobnice iskopani ostaci ubijenih meštana, otišli su na dodelu zahvalnice Nataši Kandić, bivšoj direktorki Fonda za humanitarno

pravo, koja je učinila mnogo da se u Beogradu sudi za ratni zločin u Lovasu. Primajući priznanje, Kandić je rekla da je rat u Hrvatskoj bio rat za teritorije.

Vraćajući se iz Lovasa, aktivisti i aktivistkinje Žena u crnom su razgovarale/i o utiscima: „Sve su žene iz Lovasa rekle da za njih suđenja imaju veliki značaj. Potrebno im je da se pravda zadovolji“; „Kako su sve to mogli da urade tim ljudima“; „Pomislila sam kako su ljudi iz Srbije išli u druge države. Setila sam se JNA, koja je sve to počela i u svemu tome učestvovala“; „Setila sam se tenkova koji su krenuli iz Beograda i ljudi koji su bacali cveće pred njih“; „To je bila okupacija. Bila je to invazija iz Beograda. Bio je to rat protiv civila“; „Kada je kolona meštana iz centra sela križnim putem prilazila minskom polju, videla sam žene u crnini. I to ne prolazi. Bol neće proći“; „Jako je teško da se vrati suživot i poverenje“; „Time što su ubijali, ubijali su ideju o suživotu. Time su brisali zajednička sećanja“; „Ovaj susret je pokazao da ljudi imaju potrebu da pričaju šta im se desilo.“

Na kraju susreta su žene Lovasa poručile članicama i članovima Žena u crnom da im njihovi dolasci mnogo znače.

U saopštenju objavljenom uoči odlaska u Lovas se podseća da su od 10. do 18. oktobra pre 22 godine pripadnici agresorske JNA, uz pomoć pripadnika Teritorijalne odbrane, lokalne civilno-vojne vlasti, paravojnih jedinica „Dušan Silni“ i „Beli orlovi“ u selu ubili 70 osoba, što je bio deo organizovanog zločina režima Slobodana Miloševića.

„Sudsko veće Specijalnog suda u Beogradu osudilo je 26. juna 2012. na 128 godina zatvora četrnaestoricu pripadnika bivše JNA, Teritorijalne odbrane i paravojne formacije „Dušan Silni“ zbog ubistva najmanje 70 hrvatskih civila u selu Lovas 1991. godine. Tužilaštvo za ratne zločine je tražilo 160 godina zatvora. Prema rečima predsedavajućeg sudije Olivera Anđelković, dokazana je većina navoda optužnice. Preživeli su svedočili da su 18. oktobra '91. godine pripadnici samoproklamovane lokalne vlasti grupu Hrvata naterali u minsko polje. U eksplozijama su poginula 22 civila. U mesecima terora u ovom pograničnom selu, većinsko hrvatsko stanovništvo moralo je da nosi bele trake oko ruke, mučeno je i prebijano, primoravano na rad i sakupljanje leševa sunarodnika. Neki su odvedeni u koncentracione logore u Srbiji. Visoki oficiri tadašnje JNA, pod čijom je komandom izvršen ovaj zločin nisu optuženi. Time je iskrvljen karakter rata u Hrvatskoj. To je bio agresorski, zločinački poduhvat jedinica JNA, paravojnika iz Srbije i teritorijalaca, jer je tokom suđenja dokazano da nije bilo oružanog otpora stanovnika Lovasa. Suđenje je počelo je 17. aprila 2008. godine. Saslušana su 194 svedoka, koji su, prema navodima Tužilaštva, zajedno sa članovima sudskog veća, bili izloženi brojnim pritiscima. Žene u crnom i rodbina žrtava su razočarani, jer je sud kao olakšavajuće okolnosti za optužene navodio da je „oženjen“, „otac troje dece“, „nije osuđivan“, „iako bolestan uredno se odazivao pozivu za suđenje“, rečeno je u saopštenju.



U saopštenju Žena u crnom se zaključuje da je „presudom po ko zna koji put pogrešno interpretiran karakter sukoba na području bivše SFRJ: relativizovana je odgovornost združenog zločinačkog poduhvata u kome je učestvovala JNA, vojska svih republika SFRJ koja je u ime Srbije napala drugu republiku SFRJ. Žene u crnom takođe žele da podsete da, iako se nekoliko puta pozvala na uverljivo i verodostojno svedočenje Snežane Krizmanić, sutkinja nije optuženog Aleksandra Nikolaidisa osudila za silovanje Krizmanić. Ovo je još jednom pokazalo neosetljivost pravnog sistema za zločine nad ženama u ratu“.

## Da ne zaboravimo zločin u Sjeverinu

Dana 22. oktobra osam aktivistkinja i aktivista Žena u crnom su sa porodicama žrtava prisustvovali obeležavanju godišnjice zločina u Sjeverinu u mestu Mioče. Na komemoraciji su govorili hodža i predstavnik lokalne samouprave. Zatim su položile venac sa dubokim poštovanjem prema žrtvama zločina i njihovim porodicama na most na Limu. Porodice oteatih su bacile cveće u reku.

Toplina u svakom susretu porodica, aktivista i aktivistkinja ŽuC-a proističe i iz zajednice sećanja koju stvaramo, a ujedno je i opomena koja bi mogla da kreira drugačiju, bolju budućnost.

Istrajnost porodica u traganju za istinom i pravdom kao i politika solidarnosti Žena u crnom pokazuje svoju razložnost u tome da su ipak, nakon toliko godina predstavnici lokalne vlasti bili potaknuti da učestvuju u komemoraciji.

U saopštenju objavljenom uoči odlaska Žene u crnom podsećaju da se 2013. navršava 21 godina otmice i ubistva 17 građana bošnjačke nacionalnosti Srbije iz Sjeverina. „Mrtvi Sjeverinci nisu još dolično sahranjeni, sve ubice još nisu osuđene, a država Srbija nije priznala svoj zločin. Pripadnici srpske paravojne formacije "Osvetnici" su 22. oktobra 1992. godine iz autobusa na liniji Priboj - Rudo, dok je prelazio preko teritorije Republike Srpske u mestu Mioče, kod kafane „Amfora“ oveli 15 muškaraca i jednu ženu, odveli ih u Višegrad, gde su ih psihički i fizički zlostavljali, a potom ubili na obali Drine. Ovi građani Srbije ubijeni su samo zbog toga što su bili Muslimani. Dan pre, pred svojom kućom u selu Sjeverin oteat je Sabahudin Čatović. Ubijeni su Mehmed Šebo, Zafer Hadžić, Medo Hadžić, Medredin Hodžić, Ramiz Begović, Derviš Softić, Medhad Softić, Mujo Alihodžić, Alija Mandal, Sead Pecikoza, Mustafa Bajramović, Hajrudin Sajtarević, Esad Džahić, Ramahudin Čatović,



Sabahudin Ćatović, Ediz Gibović i jedina žena među njima, Melvide Koldžić". Pronađeni su posmrtni ostaci samo Medredina Hodžića.

Vrhovni sud Srbije potvrdio je 18. maja 2006. presudu da su četvorica iz "Osvetnika" počinili ovaj ratni zločin. Dragutin Dragičević osuđen je na 20 godina zatvora, Đorđe Šević na 15 godina. Milan Lukić, koji je u međuvremenu iz Argentine izručen Haškom tribunalu i Oliver Krsmanović, koji je u bekstvu, osuđeni su u odsustvu na po 20 godina zatvora.

„Žene u crnom smatraju da ni prvostepeni ni Vrhovni sud nisu prihvatili da su osuđeni pripadali vojsci Republike Srpske, koju je finansirala, organizovala i podržavala tadašnja Vojska Jugoslavije. Sudovi su prikrili odgovornost države, iako je ona utvrđena tokom suđenja. U ime ubijenih Sjeverinki i Sjeverinaca, njihovih porodica, u ime pravde, u ime dostojanstva žrtava, tražimo od Srbije da uhapsi počinioc, njihove naredbodavce i komandante, kako građani/ke Srbije ne bi bili/e zatočenici/e ni sjeverinskog, ni bilo kog drugog zločina", zaključuje se u saopštenju.

*Violeta Đikanović*

## **Tišina koja para uši**

Žene u crnom su 5. oktobra položile venac u znak sećanja na nevine žrtve, ubistvo gardista na odsluženju vojnog roka Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića u kasarni na beogradskom Topčideru. Ni devet godina nakon ubistva gardista njihova likvidacija nije rasvetljena niti su uhvaćeni izvršioci.

Petnaestak aktivistkinja i aktivista Žena u crnom, među kojima oni iz Bosne, otputovali su zatim u selo Bela Reka (kod Šapca) na porodični pomen Draganu Jakovljeviću.

Više tužilaštvo u Beogradu i dalje vodi pretkrivični postupak u tom slučaju protiv NN lica. Odmah nakon pucnjave, Vojska je izdala saopštenje da je Milovanović pucao na Jakovljevića i zatim izvršio samoubistvo a potom je vojno pravosuđe utvrdilo da je Jakovljević ubio Milovanovića i izvršio samoubistvo.

Zbog sumnje u profesionalnost rada vojnih pravosudnih organa, Savet ministara SCG i Vrhovni savet obrane formirali su nezavisnu komisiju koja je došla do zaključka da je na gardiste pucala treća osoba.

Izveštaj nezavisne komisije 2008. godine su potvrdili i forenzičari američkog Federalnog istražnog biroa (FBI). Porodice su prošle godine dobile anonimna pisma potpisana sa "Bivše obezbeđenje haškog optuženika" u kojima se navodi da je za smrt njihove dece odgovoran haški optuženik Ratko Mladić, koji je u to vreme, kako se tvrdi, bio u toj kasarni.

Ženama u crnom su se pred ulazom u kasarnu pridružili članice i članovi Centra za evroatlanske studije.





U zajedničkom saopštenju Žena u crnom i Centra za evroatlantske studije objavljenom 4. oktobra se kaže da se venac polaže u znak sećanja na nevine žrtve zločinačke politike koja je još uvek na delu.

„Povodom devete godišnjice mučkog ubistva vojnika Dražena Milovanovića i Dragana Jakovljevića izražavamo solidarnost s roditeljima i porodicama ubijenih i još jednom dajemo podršku njihovoj potrazi za istinom o smrti dvojice mladića. Ubistvo dvojice gardista Vojske Srbije



na redovnom služenju vojnog roka koje devet godina nemaju ni krivični ni bilo kakav drugi epilog, odličan je primer nepostojanja reforme pravosuđa i reforme sistema bezbednosti u Srbiji. I ovaj zločin potvrđuje nedostatak političke volje i odgovornosti države da pročisti državni aparat od onih, koji čine, podstiču ili zataškavaju krivična dela, što predstavlja direktni kontinuitet sa Miloševićevim stilom upravljanja Srbijom. Indikativno je da u Srbiji ni 2013, sa izuzetkom Komisije za istrage okolnosti ubistava novinara, ne postoji ni kritičan stepen pritiska javnosti da vinovnici ovih, i počinici drugih kriminalnih dela poput ubistava novinara i političara, budu privedeni pravdi. Nažalost, čujemo da je načelnik Vojno-bezbednosne agencije, Svetko Kovač, odbio da pred spomenutom komisijom svedoči o slučaju Radiotelevizije Srbije”, kaže se u saopštenju.

Centar za evroatlantske studije (CEAS) iz godine u godinu, prikuplja dokaze da država sistematski zataškava okolnosti smrti vojnika u Topčideru, bez obzira da li su na vlasti DSS, SNS, URS, DS, SPS. Strategija države je iznurivanje porodica ubijenih vojnika i njihovih pravnih zastupnika, koji se jedini bore za istinu i pravdu, umesto da to čini država Srbija. Država Srbija smatra da je saradnja sa Haškim tribunalom okončana izručenjem optuženih. CEAS i Žene u crnom smatraju da istinska saradnja znači i obavezu države da građankama i građanima Srbije saopšti ko je decenijama skrivao ili omogućavao skrivanje haških optuženika, bez obzira na kojoj se funkciji nalazio, bez obzira da li je to skrivanje dovelo do ubistva vojnika u Topčideru, rečeno je u saopštenju.

Žene u crnom i Centar za evroatlantske studije traže od države Srbije, a pre svega od ministarstava policije, odbrane i pravde da prestanu da sakrivaju istinu o ubistvima gardista i obezbede pravdu za porodice žrtava; da nadležne institucije pronađu i kazne sve koji su na bilo koji način odgovorni za ubistvo dvojice gardista; kraj politike nekažnjivosti, kako za zločine u ratu, tako i za zločine u miru. Od zapadne međunarodne zajednice zahteva se pritisak na državne organe da se ovi slučajevi reše.



## Manifest protiv fašizma

Žene u crnom, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji i Savez antifašista Srbije uputili su 17. oktobra, uoči 59. godišnjice oslobođenja Beograda od fašizma 20. oktobra 1944. godine javnosti Srbije manifest „Ne fašizmu!“. U Manifestu se kaže da se „društvo u Srbiji pre četvrt veka, u trenutku nestanka SFR Jugoslavije našlo na sudbonosnom raskršću: da nastavi putem antifašizma, demokratije, saradnje i mira, ili putem nacionalizma, rehabilitacije četničkog pokreta, oživljavanja projekta o Velikoj Srbiji, netolerancije i ratne avanture. Sa nacional-socijalističkim režimom Milošević-Šešelj srbijansko društvo je izabralo ovaj drugi, poguban put i još uvek plaća surovu cenu tog pogrešnog izbora“.

Manifest je predstavljen na konferenciji za novinare „Antifašizam je naš izbor“, povodom osnivanja Antifašističkog fronta koji čine Savez antifašista Srbije, Helsinški odbor za ljudska prava i Žene u crnom u beogradskom Medija centru i otvoren je za sve koji žele da se pridruže otporu reviziji istorije i povampirenju ideja fašizma.

Aktivistkinja Žena u crnom Staša Zajović je naglasila da je antifašizam tekovina najprogressivnijeg dela Evrope i da se ta organizacija uključuje u front jer se zalaže za solidarnost na rodnoj, rasnoj i na etničkoj osnovi. „Želimo da sačuvamo tekovine antifašističke borbe, jer je to simbol emancipacije žena, protiv malograđanskog moralizma, palanačke zatucanosti, bogomoljstva i svega što ponižava ženu“, rekla je ona. Prema njenim rečima, brisanje antifašizma je negiranje ženske slobode i svih slobodomislećih ljudi. Žene u crnom traže od predsednika Srbije Tomislava Nikolića da se odrekne titule četničkog vojvode, jer su pod tim znamenjem četničke ideologije ubijani ljudi drugih nacija i u Drugom svetskom ratu i u ratovima devedesetih.

Predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji Sonja Biserko istakla je da se ta NVO pridružuje Antifašističkom frontu da bi skrenuli pažnju na poguban trend po Srbiju, u kojoj je na delu široka aktivnost ekstremističkih organizacija, koje imaju podršku države. „U toku je proces kreiranja nove prošlosti u okviru 'rata sećanja' od Drugog svetskog rata do ratova devedesetih. Nova slika postala je okvir za tumačenje savremenih zbivanja“, rekla je Biserko.

Prema njenim rečima, četnički pokret u Srbiji postaje antifašistički pokret s desne strane, a partizanski pokret se marginalizuje i izjednačava sa komunizmom. Takav odnos se odražava na vrednosti na kojima se gradi identitet Srbije, koja se tako odriče antifašizma, na kojem počiva savremena Evropa, ukazala je Biserko i predočila da je uskoro gotov proces rehabilitacije četničkog vođe Dragoljuba Mihailovića, a najavljeni su procesi i za Milana Nedića i Dimitrija Ljotića. Biserko je ocenila da je rehabilitacija Mihailovića pokazatelj da Srbija nije sposobna da se suoči sa ratovima devedesetih i da se vodi kampanja negiranja genocida i odgovornosti Srbije za rat u BiH.



Predstavnik Saveza antifašista Srbije Aleksandar Kraus istakao je da je rehabilitovanje Mihailovića i snaga koje su bile na strani okupatora nedopustivo. To je od suštinskog značaja u uspostavljanju dobrih odnosa Srbije sa susednim državama i direktno je vezano za ulazak Srbije u Evropsku uniju, rekao je on. Savez antifašista Srbije sa organizacijama okupljenim u novi antifašistički front podneo je početkom avgusta krivičnu prijavu protiv dvojice istoričara, Bojana Dimitrijevića i Koste Nikolića, zbog lažnog svedočenja tokom procesa rehabilitacije Mihailovića. Iako su bili svesni da njihovi iskazi ne odgovaraju istini, Dimitrijević i Nikolić su iznosili netačne podatke i lažne tvrdnje, navodi se u prijavi obrazloženoj citatima svedočenja tokom postupka za rehabilitaciju pred sudom u Beogradu 2012. godine.

U Manifestu se objašnjava da su „katastrofalna ekonomska situacija sa ogromnom stopom nezaposlenosti i nezajažljivom javnom potrošnjom, endemska korupcija u javnim službama, a naročito u pravosuđu, opšta klerikalizacija društva, organizovani kriminal i njegove veze sa službama bezbednosti, javno mnjenje svedeno na nivo tabloida, politika svedena na demagogiju i politikanstvo, nerešena osnovna ustavna pitanja, nesiguran međunarodni položaj zemlje, masovna apatija i nezainteresovanost za društvena pitanja – posledice vladavine nesposobne političke klase i njene zločinačke ravnogorske ideologije. Doneti su Zakon o izjednačavanju četnika i partizana (2006) i Zakon o rehabilitaciji četnika (2008). Time se opravdavaju četnički zločini, rehabilituje fašizam, saradnici fašista se proglašavaju antifašistima i najzad, relativizuju fašizam i antifašizam. Tim zakonima politička klasa Srbije nije se samo narugala žrtvama fašizma, već i zdravom razumu, istorijskoj istini i pravdi. Tim zakonima, kao i izjavama pojedinih zvaničnika da bi za Jugoslaviju bilo bolje da je 1941. godine ostala u savezu sa fašizmom, daje se snažan podstrek bujanju desnog ekstremizma i neofašizma i njegovom agresivnom nastupu na javnoj sceni. Danas u Srbiji deluje više registrovanih i neregistrovanih neonacističkih, neofašističkih i ultradesnih grupa i pokreta, koji prave ulične nered, veličaju ratne zločine, napadaju i ubijaju pripadnike manjinskih grupa i branitelje i braniteljke ljudskih prava. Antifašizam je civilizacijska vrednost koja stoji iznad svih ideoloških i političkih opredeljenja. Antifašizam je, između ostalog, moralni stav po kojem je fašizam zločinačka tvorevina sa kojom nema kompromisa“, rečeno je.

U Manifestu se zaključuje: „Poslednji je trenutak da sve antifašističke i demokratske snage Srbije ustanu i kažu odlučno NE fašizmu. Za zločine fašizma nema zaborava i nema oprostaja, ratni zločini ne zastarevaju. Negiranje holokausta i negiranje genocida počinjenog na teritoriji bivše Jugoslavije predstavlja zločin. Proglašavanje onih koji su počinili masovne zločine nad ženama, decom i starima za antifašiste ili za „heroje“ srpskog naroda i organizovanje zvaničnih dočeka ratnim zločincima osuđenim u Haškom tribunalu, predstavlja drsku provokaciju srpskog fašizma i kažnjivo podstrekavanje na vršenje ratnih zločina. Ovaj Antifašistički manifest predstavlja poziv na akciju i na zajedničko delovanje protiv fašizma. Ono neće biti uspešno ako se jasno ne sagleda šta je to što je omogućilo obnovu fašizma, ako se pre svega ne ukinu oni sramni zakoni kojima su legalizovani genocidni četnički i neočetnički pokret. Ti zakoni su kamen temeljac i izvorište srpskog fašizma i svaka akcija protiv njega biće uzaludna dokle god su oni na snazi i dokle god se mladi u školama indoktriniraju tvrdnjama da su saradnici okupatora bili antifašisti“.



## U Kući slobodne misli

U Kotoru, u Crnoj Gori, u „Kući slobodne misli“ 25. i 26. oktobra bio je seminar „Ženski sud - feministički pristup pravdi“. Ovim seminarom nastavljaju se aktivnosti Žena u crnom iz Beograda i ANIME iz Kotora vezane za Ženski sud. Projekat podržava Kvinna Till Kvinna iz Švedske. Predavačica na seminaru bila je Staša Zajović iz Beograda, a polaznice 18 žena iz cijele Crne Gore – one uključene u aktivnosti o Ženskom sudu ali i nove polaznice.

Prvog dana na programu su bile teme vezane za ženski pokret u Crnoj Gori, njegovu perspektivu i mogućnost zajedničkih akcija ženskih grupa. Narednog dana je Zajović predstavila primjer Urugvaja koji je od vojne diktature došao do ljevice na vlasti. U sklopu ove teme govorilo se o nenasilnim aktivnostima žena u Urugvaju, Argentini, Španiji i Kongu. Predavanja su pratili filmski materijali: otpor žena u Urugvaju; „Pronađi ime za to“ - primjer Konga; „Zajednički snovi“ - primjer majki sa Majskog trga; „Pamćenje, vrt ispunjen ženskom nadom“, Žene koje ne zaboravljamo 1936-2013“ - primjer Španije.

Polaznice su ocijenile da je seminar ispunio njihova očekivanja i da im je značajan zbog informacija, inspiracije, motivacije i osnaživanja.

*Ervina Dabižinović*

## Žene u izgradnji mira

U Priboju na Limu je 22. oktobra održan susret aktivistkinja iz Srbije i Sandžaka u organizaciji Binase Džigal. Razgovaralo se o temi „Ženski sud: feministički pristup pravdi“. Učesnice skupa, njih 18, razgovaralo je i o važnosti i ulozi civilnog društva, kao organizovanog i autonomnog u odnosu na državu, a koje je, nužno, kritički orijentisano prema stvarnosti.

Predstavljen je i angažman Žena u crnom, kako bi se pokazala razlika između onog što bi trebalo da bude uloga civilnog društva i procesa koji se odigrava u Srbiji, poznatom kao „endžioerizacija“. Taj proces, na žalost, pokazuje povlačenje kritičke svesti i anesteziranje grupa koje postaju praktično servis države i donatora.

Razgovaralo se o i o razlozima odsustva civilnog organizovanja. Učesnice su na prvom mestu imenovale „strah koji proizvodi vlast“, a potom i tešku ekonomsku situaciju. Na trećem mestu je „sprega medija i vlasti“ koja širi strah, i ne nudi prave informacije.

Obrazlažući „strah od vlasti“ i strah od „ekonomske situacije“, rečeno je da u „partitokratskoj državi svakodnevni život direktno zavisi od volje stranačkih funkcionera na lokalnom nivou. Zaposliti se, ostati na poslu, ili ga izgubiti pre svega zavisi od političara, od toga da li ste, ili niste u stranci koja trenutno ima moć“, kazala je Zora Čelić. „Ucenjenost i bespomoćnost koju stanovništvo oseća prouzrokovani su ogromnom političkom moći stranaka“ rekla je Džigal.

Učesnice su navele da je, uprkos preprekama, važno organizovati se na lokalnu, i da se malodušnost jedino može prevazići povezivanjem i solidarnošću.

*Marija Perković*

## Stros-Kan iz Srbije van

Na beogradskom Trgu Republike 2. oktobra Žene u crnom po kiši su protestovale zbog imenovanja Dominika Stros-Kana (Dominique Strauss-Kahn), za savetnika vlade Srbije.

Tridesetak aktivistkinja i aktivista Žena u crnom su nosili transparente na kojima je pisalo da Stros-Kan može da savetuje vladu Srbije o "Silovanju radnica", "Kako zlostrobiti moć", "Kako seksualno zlostavljati žene", "Kako širiti rasnu mržnju". Aktivisti i aktivistkinje su uzvikivali: "Stros-Kan iz Srbije van" i "Ne u naše ime i ne sa našim novcem".



"Stros-Kan je u više navrata optuživan za seksualne zločine, a 2011. godine je uhapšen u Njujorku i optužen za seksualno zlostavljanje i pokušaj silovanja sobarice-imigrantkinje u hotelu", kazala je aktivistkinja Žena u crnom Staša Zajović. Ona je dodala da je najnoviju optužbu protiv Stros-Kana pokrenulo tužilaštvo u francuskom gradu Lila juna ove godine, jer je upleten u mrežu prostitucije u lokalnom hotelu, za šta je zaprećena kazna od najmanje 10 godina.

Nosili su se i transparenti na kojima je pisalo: „Kako se od makroa postaje savetnik u vladi Srbije“, „Kako ucenjivati obespravljene žene“, „Kako terorirati pravno nevidljive žene“, „Glasno kažem ime silovatelja“, a centralni je bio tradicionalni plakat Žena u crnom „Žene u crnom protiv kršenja ljudskih prava“.



## Licemerje države podstiče nasilje

Žene u crnom su 31. oktobra „najoštrije osudile napad na LGBT aktivistu Bobana Stojanovića“ i zahtevale od nadležnih institucija da preduzmu hitne mere kako bi osigurale bezbednost i život aktiviste Stojanovića.

„Jasno je da ovaj napad, sa nacističkom ikonografijom, direktno upućuje na navodnu nemoć, a zapravo očigledno licemerje države Srbije čiji predstavnici, protivno Ustavu kojem su se zakleli, potpiruje bujanje fašističke ideologije. Smatramo da je ovaj napad u vezi sa odlukom države da zabrani i ovogodišnju Paradu ponosa u Beogradu. Upravo kako smo strahovale, ta je odluka bila direktan podstrek fašističkim grupama koje ne prezaju od direktnih fizičkih pretnji, sada aktivisti Stojanoviću. U krajnjoj liniji, takva odluka može iste grupe podstaći da ne prezaju ni od likvidacija. Smatramo sramnim što država i dalje zabranjuje Paradu ponosa, iako je Ustavni sud Srbije presudio da su takve zabrane neustavne“, kaže se u saopštenju.

„Smatramo sramnim što predstavnici države u kojoj se napadaju branitelji i braniteljke ljudskih prava jednako kao što se masovno krše ljudska i građanska prava, uprkos svim incidentima ostaju na funkcijama i pozicijama i time nam poručuju da se njih ni najmanje ne tiču životi građana i građanki Srbije, i da ih ni najmanje ne zanima odgovornost koja proizilazi iz obavljanja javnih funkcija. Sigurne smo da nepoštovanje Ustava Republike Srbije, odluka Ustavnog suda Srbije i odgovornosti javnih funkcija cementiraju kulturu nekažnjivosti zločina u Srbiji, od ratnih zločina i pljačkaške privatizacije, preko napada na civilno društvo, do nasilja u partnerskim odnosima. Time vlast proizvodi dubok osećaj nesigurnosti i straha među građanstvom i vetar u leđa fašističkim grupama. Zahtevamo od države Srbije da u skladu sa Ustavom zabrani rad fašističkih grupa, kao i da, u skladu sa Ustavom i zakonskim aktima, oštro sankcioniše svako promovisanje fašističke ideologije, bez obzira da li dolazi od formalnih ili neformalnih fašističkih grupa, državnih institucija, iz kulturnih ili pak, crkvenih redova“, zaključuje se u saopštenju.

## Debate sredom u prostorijama Žena u crnom

U prostorijama Žena u crnom 25. oktobra Dragan Jovanović, kulturni radnik govorio je o temi „Jugoslavija: totalitarna država - muzejski artefakt - proživljeno iskustvo - alternativa?

Staša Zajović, koordinatorka Žena u crnom je ispričala da su Žene u crnom od početka delovanja - 9. oktobra 1991. godine odabrale beogradski Studentski kulturni centar (SKC) kao prostor drugačije javnosti. „Žene u crnom su skoro godinu dana stajale ispred SKC-a, da pokažu da u homogenizovanoj realnosti jednog homogenizovanog, nacionalističkog i militarističkog diskursa moramo da nađemo i mesto za sebe. Prva feministička grupa Žene i društvo je imala prostor u okviru SKC-a. Deo naših mladih osoba visokog moralnog kapaciteta i političkih stavova ima problem sa Jugoslavijom zbog onoga u što se Jugoslavija pretvorila, u produženu ruku srpske agresorske mašinerije i onda u Jugoslaviji ne može da vidi ništa pozitivno. Za nas koji smo živeli u toj državi to je bilo proživljeno iskustvo. Povređena sam kada Jugoslaviju svode na malograđanski kič. Iz toga se ne vidi ništa kosmopolitsko, alternativno, važno i značajno o čemu će govoriti Dragan Jovanović“.

„SKC je osnovan 1968. godine posle studentskih demonstracija. Međutim, devedesetih godina supruga Slobodana Miloševića je imala ambicije da SKC uklopi u svoj ideološki i politički angažman i onda je SKC izgubio autonomiju koju je imao dok je bio pod univerzitetskom vlašću. Ni nakon 5. oktobra 2000. SKC nije uspeo da uspostavi saradnju sa NVO u vezi sa društvenim aktivizmom, uspeo je da povlašćuje uglavnom političkim elitama koje se smenjuju“, rekao je Jovanović.



Dodao je da je 1968. zgrada u kojoj je smešten SKC bila prva zgrada paravojnog objekta predata u civilne svrhe u Evropi. „Tada je politički i ideološki aparat shvatio da se težište evropske i globalne politike izmestilo i da je prošlo vreme u kome su se vojska, žandarmerija, tajna policija koristili kao neka vrsta ideološke i političke represije, da je došlo vreme masovne kulture. Shvatili su kolika je moć onoga što zovemo kulturnom industrijom. SKC nije postavljen kao još jedna cigla građanske socijalističke oficijelne kulture, već kao mesto gde se istražuju i promovišu alternativne prakse. U SKC su mladi marksisti, filosofi, disidenti. Sve što sada rade Žene u crnom je tada nastajalo: konceptualne, performerske, građanske inicijative. SKC jeste bio kontrolisan, ali svi disidentski pokreti, 'crni talas', praksisovci, svi su tamo. Sedamdesetih je SKC bio subverzija prema sistemu, a osamdesetih elitistički konformizam viših slojeva. Subverzija se izgubila zato što se osamdesetih godina ruši jugoslovensko blagostanje. Država se nije bojala koncerata u SKC-u, oni su se bojali Staše Zajović, građanskog aktivizma i tribina“, zaključio je Jovanović.



U prostorijama Žena u crnom 30. oktobra bilo je predavanje o „crnom talasu“ u jugoslovenskom filmu i slučaj „Plastični Isus“ Lazara Stojanovića. Gost je bio Stojanović, autor filma, a moderatorka razgovora dr Ivana Kronja. I to predavanje je bilo u okviru ciklusa „Jugoslavija: totalitarna država – muzejski artefakt – proživljeno iskustvo – alternativa?“.

U uvodu je rečeno da je „crni talas“ bio izuzetno kreativan period jugoslovenske kinematografije, koji je tokom 1960-ih proizveo antologijska ostvarenja Živojina Pavlovića, Aleksandra Saše Petrovića, Dušana Makavejeva, Želimira Žilnika, Stojanovića. Neki su autori usled nekompromisnog i/ili radikalno-kritičkog pristupa socijalističkoj stvarnosti i filmskoj umetnosti, u koju uvode eksperimente evropskog „novog talasa“, bivali žrtvama političkog progona i državne represije.

Kronja je objasnila da je „crni talas“ nakon herojskog patosa uveo kritičan odnos prema herojskoj prošlosti Jugoslavije u Drugom svetskom ratu i izraz je elitizacije kinematografije. U čitavom tom periodu samo je jedan film iz tog estetskog žanra zabranjen. Njegov eksponent „Plastični Isus“ je smatran kao delo antidržavne propagande.

„Ja sam jedina veza 'crnog talasa' i filosofije 'Praxis grupe', čiji su se svi pripadnici doškolovavali na Zapadu, jer sam se jedini bavio i jednim i drugim“, rekao je Stojanović. Lino Veljak je rekao reditelju kako smatra da je njegova paralela između estetike fašizma



i titoizma stvorila od filma „neprijateljsko delo“. „Koliko je ta estetika podudarnost, odnosno upućuje na totalitarizam“, pitao je Veljak. Stojanović je odgovorio: „Estetička paralela postoji. Moj film je jedini u istočnom bloku u kome se govori o homoseksualizmu. Autoritarni obrasci su mi u filmu služili samo kao podloga. Na suđenju povodom filma sam opomenut što nisam napravio odgovarajuću razliku između fašizma i socijalizma“.



„Potrebna je sinergija prostora građanske scene u Srbiji i njeno povezivanje sa svetom“, zaključio je Stojanović.



„Sumnje i tajne“, te „Nedodirljivi“ su kratki filmovi prikazani u okviru edukativnog programa Žena u crnom. Emitovani su 23. oktobra. Prvi je o napuštenim, starim i usamljenim ljudima koji su često žrtve nemoralnih ljudi na visokim funkcijama. Nepoverljivi prema rođacima, pristaju na rizične poteze koji često loše završavaju. Nemoralni ljudi na visokim državnim položajima zloupotrebljavaju takve slučajeve. Nema odgovora ko i kako štiti starce i starice od njih samih, ko sve može da postane sudija u Srbiji...

Film „Nedodirljivi“ govori o lekarima koji ne odgovaraju za eventualne greške u lečenju, a bolesnici i njihove porodice ne mogu da dođu do pravde. To je analiza o bahatosti, nedodirljivosti i neodgovornosti. Dokumentarac želi da skrene pažnju uspavane javnosti na učestale greške lekara u Srbiji, nedostatak osećanja odgovornosti za lekarsku grešku i preuzimanje odgovornosti. To je metafora o zločinima bez kazni.

Producent filmova je beogradska nevladina organizacija „Pradok“

## Dvadeset godina Medike

U Zenici je 23. i 24. oktobra bila konferencija povodom 20 godina delovanja Medike Zenica pod nazivom „Od inicijative do profesionalnih servisa - 20 godina rada sa ženama i djevojkama preživjelima ratne traume“. U Zenici su bile i tri predstavnice Žena u crnom.

„Ciljevi konferencije, su među ostalim, razmjena iskustava i diskusija o rezultatima u toku dvije decenije pružanja podrške preživjelima ratnog seksualnog





nasilja, prepoznavanje problema i prepreka u toku aktivnosti, te sljedeći koraci i budući izazovi u radu sa ratnim seksualnim nasiljem", izjavila je Sabiha Husić, direktorica Medike.

„Ova konferencija će pomoći da se čuju zahtjevi bosanskih žena“, ukazala je Monika Hauser, osnivačica Medike mondiale. Šokirana masovnim silovanjima bosanskih žena, doktorica Hauser se krajem 1992. godine uputila u ratom zahvaćeno područje bivše Jugoslavije, a u aprilu 1993. godine sa 20 lokalnih psihološkinja, doktorica, teološkinja, sociološkinja, medicinskih sestara otvorila je centar za terapiju žena Medika Zenica.

„Hauser je među prvim ženama koje su stigle u BiH i jasno i glasno prepoznala i artikulisala da se ovdje događa agresija i genocid“, podsjetila je Fadila Memišević iz NVO Društvo za ugrožene narode za BiH. Podaci UN govore o 50.000 silovanih žena u BiH tokom rata, kazala je Memišević.

## III Iskustva drugih



### Iskopavanju se ne vidi kraj

Iz primarne masovne grobnice pronađene na lokalitetu rudnika Tomašica, na području Prijedora, do sada su ekshumirani posmrtni ostaci 369 žrtava, od toga 230 kompletnih tijela, kazala je Feni glasnogovornica Instituta za nestale osobe BiH Lejla Čengić. „Uz tijela su pronađeni i lični dokumenti tako da za sada možemo reći da je riječ o civilima bošnjačke i hrvatske nacionalnosti koji su ubijeni na području Prijedora i u koncentracionim logorima koji su bili u i oko Prijedora“, kazala je Čengić. Ističe da je na ovom lokalitetu pronađen veliki broj žrtava te da će ekshumacija biti nastavljena. „Očekujemo da bi ovdje moglo biti pronađeno više stotina žrtava. Ovo je za sada najveća grobnica koja je pronađena u našoj zemlji“, kazala je Čengić.

Nakon ekshumacije, posmrtni ostaci žrtava prevezeni su u Centar za obdukciju i identifikaciju Šejkovača u Sanskom Mostu, gdje će biti izvršena sudskomedicinska i kriminalističko-tehnička obrada, odnosno uzeti koštani uzorci da bi se DNK analizom utvrdio identitet ekshumiranih žrtava. Ekshumacijom po naredbi Suda BiH rukovodi Tužilaštvo BiH. Lokalitet masovne grobnice Tomašica danas su posjetili predstavnici Udruženja civilnih žrtava rata Unsko-sanskog kantona, a u organizaciji Koordinacionog odbora udruženja osoba s invaliditetom i saveza USK-a. Enes Alibegović iz Koordinacionog odbora udruženja osoba s invaliditetom i saveza USK-a je kazao Feni da su danas upriličili posjetu najvećem stratištu nedužnih ljudi na području općine Prijedor. „Ovdje smo došli s namjerom da, sjećajući se na ove trenutke, otmemo to od zaborava tako što ćemo danas utemeljiti



naviku koja će prerasti u tradiciju svakogodišnje posjete ovoj masovnoj grobnici na području Prijedora. Na taj način ćemo zagovarati otvaranje memorijalnog centra na ovom mjestu, gdje bismo svake godine mogli doći, odati dužno poštovanje nedužno ubijenim ljudima i pozvati cijeli svijet da se ovakvo što nikada nikome više ne desi kao što se desilo ovim nedužnim ljudima", kazao je Alibegović.

(Fena, 31. oktobar)

## **Žrtve: Hag s Meronom na čelu gubi vjerodostojnost**

*Autorke i autori: Enis Zebić, Dženana Halimović, Ljudmila Cvetković i Sabina Čabaravdić*

Nedavni reizbor Theodora Merona na mjesto predsjednika Haškog Tribunala, za žrtve u BiH predstavlja opasnost da pravda neće biti zadovoljena. Mišljenje je to kojeg dijele i analitičari u BiH. Tim prije što je Meronovo predsjedavanje obilježeno skandalima, uključujući i optužbe za političko donošenje presuda, ali i sumnju za prenošenje informacija američkim diplomatama.

Predsjednica Društva za ugrožene narode u BiH Fadila Memišević navodi da je bilo više razloga da Meron ne bude ponovo izabran za predsjednika Suda.

„Kada je osloboodio i Perišića, onda je zbilja bila jedna kulminacija nezadovoljstva. To je bio razlog, posebno poslije pisma Majki Srebrenice, njih šest hiljada, poslanog Ban Ki-moonu i Tribunalu, za zahtjev za njegovu smjenu. To je bilo prije mjesec dana i – evo kakav je rezultat. Ogorčeni smo, naravno, jer njegov reizbor je ona "tačka na i" da zbilja Tribunal gubi definitivno svoju vjerodostojnost", kaže Memišević.

Istrage u Meronovom slučaju, ni u vezi s navodima o njegovoj pristrasnosti i nepoštivanju suda zbog korespondencije slične onoj za koju se istražuje Del Ponte, a koja je također objavljena na WikiLeaksu, neće biti.

„Nije bilo nikakvih zahtjeva za formiranjem takve komisije i ja nemam informacija da bi se takva komisija trebala imenovati u ovom trenutku", navodi glasnogovornica Haškog suda Magdalena Spalinska.

Prema diplomatskoj depeši Meron je 2003. godine tražio od američkih diplomata da se suprotstave produženju mandata tužiteljice Carle del Ponte, izražavajući pri tom zabrinutost u vezi s njezinim učinkom. Ono što je dodatno izazvalo ogorčenje jeste činjenica da se istraga nije pokrenula po zahtjevu žrtava srebreničkog genocida da se ispita njena uloga u uništavanju artefakata, navodi Memišević.



„Ignoracija žrtava je jedan dodatni balans ovom Tribunalu. Žrtve su u njega izgubile povjerenje, bez obzira što je Tribunal uradio puno. Međutim, ovaj finiš – zbilja, bojim se da će biti katastrofa.“

Uz navodno korištenje uticaja i nesposobnih sudija kako bi se donijele odgovarajuće presude, žrtve ne vjeruju u pravdu koju im, kažu, Meron neće donijeti. Predsjednik Udruženja žrtava i svjedoka genocida Murat Tahirović nije zadovoljan ni njegovim reizborom:

„Mi smo tražili da Meron bude smijenjen iz razloga što se pojavljuju razne informacije, te Harhoff sa svojim pismom, te neuračunljivost suca iz Turske, međutim on je ostao. Mislim da neće on biti osoba koja može donijeti pravdu, pogotovo što pokušava uvesti da se ne kažnjava komandna odgovornost već maltene samo izvršioći određenog djela.“



Profesor međunarodnog prava Zarije Seizović navodi kako je u slučaju Del Ponteove bilo ko mogao zatražiti istragu ukoliko se sumnja da je prekršila statut Tribunala ili postupila nečasno u nekom od svojih postupaka. Ali, u pogledu reizbora Merona postavlja pitanje je li njegovo treće imenovanje u skladu s pravilima države iz koje dolazi s obzirom da ima 83 godine, te je li sposoban u narednih šest godina obavljati ovu funkciju. Što se njegovog reizbora tiče zbog jasno preciziranih uslova tu nema ništa sporno, navodi Seizović, ali:

„Sporno je što su kredibilitet i autoritet sudije uzdrmale određene dileme, odnosno njegovi postupci koji su izazvali burne rasprave, na primjer – oslobađajuće presude hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču. Međutim, kao sudija, on po svojoj savjesti može da glasa kako hoće. Da li je on uticao na sudsku presudu i da li utiče kao svojevrsan agent, odnosno predstavnik američke vlade, mi to nikada ne znamo. Što se tiče pisma kojeg je uputio Frederik Harhoff, on je istakao da su postojale neke političke i institucionalne greške odnosno interesi i pritisci koji su uticali na sudiju Theodora Merona da postupa onako kako je postupao, ali sve je to onako teško dokazati. Međutim, ako se dokaže, nema smetnje da se to na određeni način procesuiru, uz napomenu da sudije uživaju imunitet funkcionera Ujedinjenih naroda.“

Meron je, upravo zbog medijskih napisa i činjenice da je mnoge stvari teško dokazati, pod hipotekom koja bi mogla uticati na doživljaj pravde kada Tribunal okonča svoj rad.

Ponovni Meronov izbor jako je bitan i za Hrvatsku, kaže dobar poznavalac haške problematike Denis Romac. Prije svega zbog toga što je upravo Theodor Meron u sudjenju hrvatskim generalima za Oluju skinuo takozvani „zločinački poduhvat“.

„Ponovni izbor Theodora Merona relevantan je za Hrvatsku, jer je Meron u jedinom 'hrvatskom' slučaju - onom gdje se sudilo hrvatskim generalima za 'Oluju' – presudio da dokazi koje je iznijelo Haško tužiteljstvo nisu dostatni za zaključak kako se radilo o udruženom zločinačkom poduhvatu,“ kaže za RSE izvrstan poznavatelj haške problematike, novinar riječkog „Novog lista“ Denis Romac.

„Dakle, već sama ta činjenica potvrđuje da je riječ o čovjeku koji je uveo novi standard u dokazivanje udruženog zločinačkog poduhvata u Hagu i mislim da će taj njegov doprinos, to njegovo 'dizanje ljestvice' koje sada vrijedi za dokazivanje tih zločina imati velike posljedice - ne samo za Hrvatsku, već i za cijelu međunarodnu zajednicu.“

Po Romčevoj ocjeni, zahvaljujući kontroverznim postupcima i raznim trgovinama Carle del Ponte, od kojih nije imun ni njezin nasljednik Serge Brammertz, do sada je vladalo uvjerenje da je politizirano samo Haško tužiteljstvo.

„Međutim, ovaj slučaj reizbora Theodora Merona dokazuje zapravo da visoka politiziranost vlada i među haškim sucima, što do sada nismo znali na ovako drastičan način kao što smo doznali kada je objavljeno skandalozno pismo haškog suca Frederika Harthoffa.“

Iako je sada – nazovimo je tako – Meronova struja prevladala, Romac očekuje da će to pitanje i ubuduće biti sporno, jer ne vjeruje da će se Meronovi protivnici pomiriti s ovim porazom i odustati od zagovaranja svoje koncepcije.

Koordinatorica Rekoma, Nataša Kandić zabrinuta je zbog reizbora Theodora Merona jer brine šta će se događati kasnije kada Sud za ratne zločine počne funkcionirati kao rezidualni mehanizam.

„Mislim da ova faza Haškog tribunala nikako nije dobra, da postoji toliko ozbiljnih primedbi i iz ugla stručne pravne zajednice, i iz ugla žrtava, i iz ugla branitelja ljudskih prava, da je bio trenutak da Ujedinjene nacije i odgovarajuća tela pri Savetu bezbednosti otvore ovo pitanje i da spreče ovu eroziju tog ugleda i te pravne moći koju je Haški tribunal imao u svojim rukama“, ocenjuje Kandić.

„Nastupa nešto što niko od nas koji smo podržavali osnivanje Tribunala, ne samo verbalno nego i dokumentacijom, ne voli da sad to ide nekako na dole. Nasleđe Haškog tribunala na nivou te forenzičke istrage, mislim dokumenata, činjenica nam je veoma važno i zbog toga je trebalo te sve primedbe na nove presude, na nove standarde uzeti jako ozbiljno. Trebalo je zapravo uzeti jedan drugi smer, trebalo je bez neke velike pompe, ali sa uvažavanjem tih brojnih primedbi i naročito u kontekstu i presude Čarlsu Tejloru da se na poziciju predsednika Tribunala i budućeg rezidualnog mehanizma postavi neko ko apsolutno nema iza sebe neku priču o tome da se rukovodio umesto pravnim političkim razlozima. I mislim da je velika, velika šteta što je propuštena prilika da se međunarodna pravda i naša očekivanja od međunarodne pravde vrata u pravne okvire“, zaključuje Kandić.

Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše Jugoslavije počeo je raditi prije skoro dvadeset godina. Po planu bi se trebao ugasiti za dvije godine, a sve su prilike da će karijeru završiti ni malo slavno.

(Radio Slobodna Evropa, 7. oktobar)



## Perović i Mesić: Među zvaničnicima vlada neiskreni antifašizam

Autorka Maja Nikolić

U Tuzli se proteklih dana kroz brojna predavanja i izložbe govorilo o antifašizmu. Latinka Perović, ugledna povijesničarka i bivša političarka, i Stjepan Mesić, bivši predsjednik Republike Hrvatske, za RSE govore o vrednotama antifašizma, o njegovom značenju nekad i danas, te odgovornosti povjesničara da prošlost pokažu u toj svojoj složenosti i pluralnosti.

Nije rijetkost da samozvani antifašisti mirno promatraju fašističke simbole i dopuštaju nacionalističke istupe.

„Mnogi u politici su inficirani ili šovinizmom ili pretjeranim nacionalizmom, a to onda nije daleko od profašizma. Zato je najbolji odgovor svim tim nazadnim grupama - istina o antifašizmu“, kaže Stjepan Mesić, bivši predsjednik Republike Hrvatske.

Da danas vlada neiskreni antifašizam među visokim zvaničnicima država potvrđuje činjenica da još uvijek ima volje za posezanjem teritorija. Latinka Perović, povjesničarka i bivša političarka, ne odbacuje ni činjenicu da bi moglo doći do obnove fašizma i nacizma u Srbiji, mada se u javnosti čini da su srpski zvaničnici, koji su donedavno dijelili profašističke lekcije, takvu retoriku ipak promijenili.

„Taj antifašizam u NOB-u ako se ne povezuje sa tekućom situacijom, sa njegovim manifestacijama u novim vidovima, u novo vreme, on postaje na neki način jalov, nije od uticaja. Mislim da ta obnova fašizma i nacizma u Srbiji raste na jednom humusu koji još uvek u sebi sadrži mnogo elemenata politike koja je dovela do ratova. To je ono što se naziva suočavanjem sa prošlošću, što ide sporo“, ocjenjuje Latinka Perović.

Stjepan Mesić smatra da - dok danas mnogi pribjegavaju ideji fašizma koji je bio aktualan u Drugom svjetskom ratu, nije rijetkost da ti isti ljudi o posljednjem ratu govore kao pobjedničkom, a pri tome zaboravljaju da je i on bio pro-tkan idejama fašizma.



„Antifašizam je bio aktualan i za vrijeme Miloševićeve fašističke agresije, jer to možemo nazvati upravo fašizmom. Sada kada se pojavljuju profašistički elementi koji žele prekrojiti povijest, koji žele proglasiti antifašiste ubojicama i zločincima, a one koji su uistinu ubijali, one koji su stvarali logore, koji su likvidirali ljude samo zato što su različiti, njih žele proglasiti, neki - kažem - žele ih proglasiti pobjednicima. Zato je važno u svakoj sredini da se prepoznaju te grupe koje žele vratiti povijest unatrag, i da se na pravi način reagira. A najvažnije reagiranje je da se mlade uči pravoj istini“, smatra Mesić.

Sasvim je sigurno da je regeneracija fašizma danas mnogo jača od antifašizma, posebice u Jugoistočnoj Europi, smatra Latinka Perović.

„Mislim da je Evropa prilično iznenađena regeneracijom fašizma i desnice uopšte u Istočnoj Evropi koja je došla posle komunizma. Znači, pitanje je jedne objektivne naučne interpretacije

samog komunizma koji je deo toga istorijskog procesa, završio se, on je takođe imao svoje istorijske ispade, vrlo teške. O tome nauka treba slobodno da govori. Mislim da je sada i na Zapadu u fokusu ta renesansa fašizma i nacizma, upravo s obzirom na njegovu regeneraciju u zemljama Istočne Evrope, jer je ta regeneracija vrlo ozbiljna prepreka za tu istinski evropsku perspektivu", naglašava Perović.

No, ključno je pitanje što će biti s poviješću. Jer - o posljednjih dvadeset turbulentnih balkanskih godina nije napisano ni slova. Ili, ako i jeste, jedni takve teze ne prihvaćaju, drugima je mnogo toga ostalo nedorečeno, a o trećima je veoma malo napisano.

„Ja spadam u one istoričare koji smatraju da je svaka prošlost pluralna. Znači, ne postoji samo jedna vertikala, a postoji mnogo tendencija. Mislim da je vrlo važno da sve one budu proučavane, da se stvarno ta prošlost pokaže u toj svojoj složenosti, u toj svojoj pluralnosti. Jer, ako vi to učinite u nauci, nećete onda u javnom životu, u vaspitnom sistemu, imati ta gruba pojednostavljenja nečega što je bilo vrlo komplikovano u realnom životu. Mi smo, nažalost, tek pred tom potrebom da damo jednu ozbiljnu interpretaciju", zaključuje Latinka Perović.

Sada, nakon dvadeset godina, postoji ogromna odgovornost na povjesničarima, političarima, sociolozima da predstave istinu o prošlosti ma koliko ona složena bila. Pri tome se prošlost ne smije relativizirati. I tek tada to će biti istinski doprinos suvremenom antifašizmu.

(Radio Slobodna Evropa, 3. oktobar)

## **Dajte Nobelovu nagradu Lampeduzi**

*Autor Fabrizio Gatti*

Pre deset godina, negde u jesen 2003, krenuo sam „na tajni zadatak“, istražujući svet krijumčarenja ljudi. Od Afrike do Evrope, preko Senegala, Malija, Nigera, Libije, Alžira, Tunisa i na kraju ostrva Lampeduze. Gledajući fotografije snimljene iz helikoptera, slike tela koja plutaju po Sredozemnom moru, lica zaronjenih u vodu, naduvana kao jastuci, raširenih ruku kao da očekuju zagrljaj koji ne dolazi, odlučio sam da krenem na put pod imenom „Bilal“. To su bile slike brodoloma kod tuniskih ostrva Kerkena, jednog od mnogih sličnih: 41 preživeli, 12 pronađenih tela, 197 nestalih. Od tada je prošlo deset godina i hiljade drugih ljudi su skončale u tom ukočenom položaju: lica zagnjurenog u vodu, otečenog tela, širom raširenih ruku.

U ovim mediteranskim vodama, sajt Tvrđava Evropa je registrovao 6.825 žrtava od 1994, od toga 2.352 samo 2011. godine. Ako uzmemo u obzir čitavu dužinu granice Evrope, od Kanarskih ostrva do Turske, broj žrtava je 19.142 od 1988. godine.



Najapsurdnije od svega je što su ovi ljudi stradali zbog dva spojena kartončića i nekoliko listova hartije u sredini: zbog pasoša. Tek sam na putovanju kroz Saharu u zagušljivim kamionima i u prihvatnom centru za takozvane ilegalne migrante pod imenom „Bilal“ počeo da shvatam kakvo neverovatno i dijabolično sredstvo može da bude pasoš. Ako je vaš pasoš dobar, prelazićete granice i ući

u svet preživelih. Ako je loš, morate se staviti u ruke krijumčara, i pripašćete svetu brodolomnika. Ali možemo li da dopustimo da mladi ljudi, žene, deca i njihovi očevi umiru za dva parčeta kartona i nekoliko hartija.

EU je tokom godina potrošila milione evra na zaštitu svojih granica, putem agencije Frontex i njene policije.

Države članice su se lako složile oko ove tačke; ali kada je reč o sprovođenju sporazuma o izbeglicama, često zapostavljenoj dužnosti pružanja pomoći na moru, ili pravilima o imigraciji, nije potrošeno ništa ili skoro ništa. Svaka država se ponaša onako kako misli da treba.

Na taj način je potpuno odsustvo zajedničkog projekta za desetine hiljada prognanika iz Sirije, Eritreje, Somalije i drugih zemalja, i nedostatak volje da se otvore humanitarni kanali preko teritorije koja se pruža od prihvatnih centara u Libiji do izbegličkih kampova u Turskoj, paradoksalno, pretvorilo kriminalne bande u jedinu međunarodnu agenciju koja nudi izlaz. Posledice su masovna stradanja.

Ništa od ovoga nije onemogućilo EU da dobije Nobelovu nagradu prošle godine. Zato sam, gledajući slike tela kako plutaju po moru, osetio potrebu da prekinem tišinu i da na sajtu L'Espresso, nedeljnika za koji radim, pokrenem peticiju da se Nobelova nagrada za mir 2014. dodeli hiljadama izbeglica i preživelih koji su, bežeći, pokušali da izbegnu ratove.

Pošto se Nobelova nagrada ne može dati utopljenicima, predlažem da se dodeli – u ime mrtvih i preživelih – gradiću Lampeduzi i njegovim građanima, koji nisu prestali da izvlače tela na obalu. Lampeduza nije država Italija, koja zahvaljujući jednom apsurdnom zakonu ima pravo da krivično goni 155 preživelih za zločin ilegalne imigracije. Lampeduza nije čak ni Evropa, jer je mnogo bliža Africi nego evropskom kontinentu. Lampeduza je prvo mesto susreta, pravog i simboličnog, nas posmatrača i tih muškaraca, žena i dece koji se hvataju za njene grebene i traže pomoć. Lampeduza i njenih 6.000 stanovnika nikad nisu, tokom ove tragične decenije, izgubili sposobnost zdravog rasuđivanja i onu običnu ljudskost koja ne pravi razliku između građana i ilegalnih useljenika.

I ja sam se susreo sa ovim zdravim razumom. U noći između 23. i 24. septembra 2005, radeći svoj reporterski posao, skočio sam u vodu, pretvarajući se da sam ilegalni migrant. Nakon nekoliko dugih sati u vodi, među talasima me je spazio čovek koga nisam poznavao i koji nije poznavao mene. Pomogao mi je da dođem do obale i položio me na kamen.



Skinuo je svoju majicu i pokrio me. Još uvek sam se tresao. Zatim je legao na mene. Iako nije znao ko sam, preneo je toplotu svog tela na moje telo. Bio je težak. Ja sam bio prljav, neobrijan. Mogao sam da budem i bolestan ili inficiran nekom zarazom.



Kad sam završio zadatak i kada je moja knjiga izašla iz štampe, ponovo smo se sreli. Masimo Kostanca nije profesionalni spasilac. On je električar i ima ženu i dete. Običan čovek.

Nobelova nagrada za mir ima svoju svrhu. Da je nije dobila Aun San Su Či, malo ko bi čuo za diktaturu u Burmi. Zato ova peticija mora da se potpiše, da bismo probili zid ćutanja i pokazali svetu šta se dešava na južnom frontu Evropske unije.

(Le Monde/PressEurop, 9. oktobar)

Impresum

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: [zeneucrn@gmail.com](mailto:zeneucrn@gmail.com)

web: [www.zeneucrn.org](http://www.zeneucrn.org)

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" je realizovan uz podršku Global Fund for Women



Global Fund  
for Women